

9. Euroopan kansanterveyskonferenssi – Health for all, All for Health Wienissä 9–12.11.2016

Yhdeksäs Euroopan kansanterveyskonferenssi järjestettiin tänä vuonna Itävallassa, Wienissä. Professori Thomas Dornerin johtamaan kokoukseen osallistui lähes 1800 henkilöä. Avajaisissa esiteltiin kymmenen Itävallan terveystavoitetta. Ne kattavat terveyden edistämisen, terveyden tasa-arvon, terveyden lukutaidon, kestävästä ympäristöstä, sosiaalisen koheesion, lasten ja nuorten terveyden, terveellisen ruokavalion, liikunnan, psykososiaalisen terveyden ja korkeatasoisia terveyspalveluita. Aiemmin maalla ei ollut näin selkeitä terveyttä ja terveyden osoittimia koskevia tavoitteita.

Maailmanpankissa aiemmin työskennellyt Armin Fidler kertoi kansanterveyden mustista joutsenista. Mustia joutseniahan ei ollut olemassakaan ennen kuin eurooppalaiset saapuivat Australiaan ja näkivät ensimmäiset. Armin Fidler piti ympäristökriisejä mustina joutsenina. Ilmastomuutos ja erityisesti lämpötilan nousu vaikuttaa terveyteen kielteisesti: kuolleisuus kasvaa ja konfliktit lisääntyvät. Esimerkiksi Syyrian pakolaiskriisin taustalla on ollut Lähi-idän vesipula ja sen aiheuttama maatalouden kurjistuminen ja väestön muuttoliike kaupunkeihin. Muita kansanterveyden uhkia ovat lihavuusepidemia, köyhyyden

lisääntyminen ja erityisesti Itävaltaa koskevat korkeat alkoholin kulutusluvut ja tupakoinnin yleistymisen. Myös influenssarokotusten kattavuus on hyvin alhainen Itävallassa. Terveyspolitiikalla on väliä sanoi Armin Fidler päättäen puheensa siteeraamalla Rudolf Virchowia: *Lääketiede voi osoittaa ongelmat, mutta terveyspolitiikalla voidaan ongelmat ratkaista.*

Kokouksessa juhlittiin Ottawan peruskirjan 30-vuotispäivää. Kokouksen aikana julkaisiin myös Euroopan kansanterveystoimijoiden Wienin julistus, joka viitoittaa kansanterveyden parantamista tulevaisuudessa. Ytimessä on terveyttä korostava politiikka, terveysvalintoja tukevat ympäristöt, yhteisöjen vahvistaminen, henkilöstön taitojen parantaminen ja terveyspalveluiden uudelleen orientoiminen vastaamaan tulevaisuuden terveysuhkiin. Kansanterveyden on annettava ääni heikommille, korostettava terveyttä edistävää muutosta, tuettava terveyden suojeluun pyrkivää hyvää hallintoa ja vahvistettava kansanterveyden resursseja. Myös myöhemmin samassa kuussa hyväksytyssä Shanghain julistuksessa nostetaan esille samat teemat, kuten terveyden edistäminen kestävästä kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa vuoteen 2030

mennessä – erityisesti kaupungeissa.

Ensimmäisessä istunnossa WHO:n Euroopan aluetoimiston osastojohtaja Gauden Galea puhui terveyden edistämisen noususta ja tuhosta. Google osoittaa, että terveyden edistämistä koskevien tekstien määrä alkoi vähentyä vuosituhannen vaihteessa – ja lasku jatkuu. Sama trendi koskee myös sairauden ehkäisemistä (disease prevention) ja terveyskoulutusta (health education). Vaikka Googlesta saadut tiedot eivät olekaan tieteellisen tarkkoja, on asiaa pohdittava syvällisemmin. Uusien termien sijaan olisi nostettava terveyden edistämisen sisältö terveyspolitiikan ytimeen. Valitettavasti WHO:lla ei tässä puheessa ollut mitään konkreettista viestiä kuulijakunnalle.

Viiden nuoren kansanterveystieteilijän paneelissa nostettiin esille terveyden tasa-arvo politiikassa ja politiikan myönteisten ja kielteisten seurausten seurannan tärkeys sekä moniammatillisen työn ja eri sektoreiden välisen yhteistyön vahvistaminen. Kansanterveys on huomioitava kaikissa politiikoissa. Terveydenhuollon ammattilaiset ovat ydinasiassa kansalaisten tehdessä terveysvalintoja. Terveyspalveluita on muutettava niin, että ne tavoittavat niin vanhat kuin uudet

asiakas- ja potilasryhmät heille parhaiten sopivilla menetelmillä. On aina virkistävää kuulla tuoreita näkökulmia.

Toisen kokouspäivän ensimmäisen istunnon aloitti professori Stefan Peckham Kentin yliopistosta korostamalla terveyttä kaikissa politiikoissa. Teemana oli terveyden saavuttaminen hajanaisissa järjestelmissä. Britannia onkin hyvä esimerkki tällaisista järjestelmistä, kun erilaista politiikkaa tehdään maan eri osissa ja paikallishallintoja on useita satoja. Walesin katsotaan olevan kehityksen kärjessä: tästä vuodesta alkaen terveys on otettava huomioon aina päätöksenteossa. Mikäli hallinnolla ei ole tarpeeksi vuorovaikutusta eri sektoreiden välillä eikä terveyttä ja hyvinvointia koskevaa osaamista, ei lopputuloksena voi olla terveyttä edistävää politiikkaa. Päätöksenteon olisi myös perustuttava näyttöön, kuten Euroopan kaikki terveystoimintatieteiden ministeriöt sopivat syksyllä 2016 WHO:n aluekomiteassa.

Keskustelussa Itävallan ja Slovenian edustajat kertoivat kansallisista kokemuksista terveyspolitiikan saavutuksista. Tulosten saamiseksi tarvitaan yhteistä näkemystä, mutta myös aktivisteja. Kun Ljubljanan pormestariksi valittiin intohoinen pyöräilijä, nousi kaupunki ensimmäisenä Keski- ja Itä-Euroopan maana maailman parhaimpien pyöräilykaupunkien joukkoon vuonna 2013. WHO:n edustaja Claudia Stein korosti tiedon vaikutusta niin päätöksenteossa kuin päätösten vaikutusten arvioinnissa. Terveystiedon epätasa-arvosta ei voida keskustella liikaa.

Kokouksessa pidettiin erillinen istunto tieteen ja yhteiskunnan välisistä suhteista. Tieteellisen julkaisemisen lisäksi tiedeyhteisöllä on velvollisuus aktiivisesti edistää tulosten toimeenpanoa käytäntöön ja osallistua poliittiseen päätöksentekoon. Professori Peter Groenewegen Alankomaista toivoikin kaikkien tiedettä tekevien pohtivan, miksi oikeastaan tekee tutkimusta. Riittääkö se, että se on kivaa tai se, että työtä tekee oman kansainvälisen maineen pönkittämiseksi? Bernard Mandeville kirjoitti jo vuonna 1714 yksityisistä paheista ja yleisestä hyödystä. Ihminen on egoistinen, mutta itsekkäät ominaisuudet ovat myös yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytys.

Paneelikeskustelussa nostettiin esille sosiaalisen toiminnan kasvava tärkeys. Tutkijoiden viestit on käännettävä niin ammattilaisten kuin kansalaisten kielelle mahdollisimman monia eri kanavia käyttäen. Tämä ei kuulu perinteiseen tieteelliseen koulutukseen, mutta järjestöt ja tieteelliset seurat voisivat olla tässä suunnan näyttäjiä. Lancetin päätoimittaja Richard Horton kertoi, että vapaaehtoisjärjestöt aloittavat hankkeensa 140 merkin Twitter-viestillä, sitten tehdään lehdistötiedote ja lopuksi vasta raportti. Tieteelliset toimijat eivät näin voi tehdä, mutta tutkijat voivat kampanjoida terveyden puolesta tiedolla, arvioilla ja aktivismilla.

Perjantai-illan istunto koski teknologiaa ja sen vaikutuksia terveyteen ja sen tasa-arvoon. Koko maailma on kohta yhdistetty sähköisesti ja tietokoneet

oppivat tekemään korkeammin koulutettujen töitä. Martin McKee oli kuitenkin optimistinen teknologian suhteen, sillä se avittaa tieteen tekemisessä avaamalla uusia tietoja kansanterveystieteelle. Tavaroiden internet ei vielä keitä kahvia eikä kirjoita tieteellisiä artikkeleita. Mutta uhkiakin on: Kuka omistaa tiedot? Kuka saa niitä käyttää ja kuka ei. Kansalaisilla pitäisi olla mahdollisuus käyttää näitä tietotaivaan mahdollisuuksia myös omien terveyspäätösten tekemisessä. Kansanterveyden asiantuntijoiden pitäisi olla mukana hyödyntämässä näitä mahdollisuuksia, eikä antaa kaikkea vain kaupallisten toimijoiden yksinoikeudeksi – ainakaan jos ne valmistavat virvoitusjuomia, alkoholia tai tupakkaa. Uusia verkostanalyysimenetelmiä kannattaa hyödyntää myös kaupallisten rahoittajien ja tutkijoiden välisten yhteyksien paljastamiseen.

Euroopan kansanterveysjärjestöjen yhdistyksen EUPHA:n puheenjohtaja maltalainen presidentti Natasha Azzopardi-Muscat aloitti konferenssin päätösistunnon korostamalla ihmiselämän tärkeimpiä asioita: suku ja perhe, työ ja yhteenkuuluvuus. Miten kansanterveys voi kamppailla ihmisten kokemaa yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta vastaan? Mikä on kansanterveyden uusi kertomus, kun sodan jälleenrakennus ja hyvinvointivaltion pystyttämistä on kaukana takana? Kuinka voidaan turvata terveys kaikille, myös maahanmuuttajille? Tieteellisen näkökulman rinnalla bulgarialainen romaniaktivisti Teodora Krumova osoitti, mil-

laisia esteitä etnisillä vähemmistöillä saattaa Itäisessä Euroopassa olla terveystalouden saamiseksi, etenkin jos asuu maaseudulla tai kaupunkien reuna-alueilla.

Professori David Stuckler Oxfordin yliopistosta haastoi kuulijat toimintaan. Kenellä on paikallisen kansanedustajan numero puhelimesaan? Kuinka moni on ollut heihin yhteydessä viime kuukausina? Monikaan ei viitannut. Paperiset raportit ovat aikansa eläneitä. Tiedotteet tulee aina laittaa myös Facebookiin ja Twitteriin. Sosiaalisten medioiden on oltava tiedon välittäjänä yhtä aktiivisessa käytössä kuin Tinder!

Maaailman kansanterveysjärjestöjen liiton WFPHA:n puheenjohtaja, Australian entinen terveysministeri Michael Moore jatkoi poliittisen vaihtamisen tärkeydestä. Asiat pitää nostaa esille kiireellisenä

ja luoda oikeat liittoutumat asioiden edistämiseksi. Vaikutusvaltaiset yhteydet ovat aina tärkeitä. Kansanterveyden parantamiseksi on kehitettävä visio ja tarvittaessa muokattava sitä. Toimien on tuettava visiota, eikä opportunistakaan ole haittaa. Poliitikot haluavat yleensä lyhtyaikaisia voittoja. On kuitenkin jaksuttava jatkaa, jotta muutokset saadaan osaksi yhteiskuntaa pitkällä aikavälillä. Tupakoinnin vastainen työ on tästä hyvänä esimerkkinä. Kuka muistaa, että vielä kaksi vuosikymmentä sitten lentokoneissa tupruteltiin estoita?

Sosiaalilääketieteen yhdistys ry on yksi EUPHA:n jäsenjärjestöistä, ja jäsenjärjestöille suunnattu hallintoelimen kokous (Governing Board) järjestettiin torstaiamuna ennen varsinaisen kokouksen alkua. EUPHA:n istuva presidentti Natasha Azzopardi-Muscat

jatkaa keulahahmona myös seuraavan kauden. Seuraava konferenssi järjestetään Ruotsissa, Tukholmassa 1.–4. marraskuuta 2017 otsikolla ”Sustaining resilient and health communities”. Abstraktien jättöpäivä on perinteisesti vapunpäivänä. Lisätietoja kokouksesta saa EUPHA:n kotisivuilta: www.eupha.org.

Viite:

Vienna Declaration:

https://ephconference.eu/repository/publications/Vienna_Declaration_final_version_update08112016X.pdf

MIKA GISSLER

tutkimusprofessori

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

HANNAMARIA KUUSIO

Erikoistutkija

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)